
Το πρόβλημα στην Ελλάδα: Μια γενική θεώρηση των πραγματικών περιστατικών

Του Γρηγόρη Λάζου*

Πρόλογος

Η συγκεκριμένη έρευνα με αντικείμενο τη βία και εκμετάλλευση αλλοδαπών γυναικών, που επικρατεί στο χώρο της πορνείας στη σύγχρονη Ελλάδα, άρχισε τον Οκτώβρη του 1995 στα πλαίσια του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Από το Μάρτη του 1996 η έρευνα συνεχίστηκε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και, συγχρόνως, διευρύνθηκε, ώστε να περιλάβει ως αντικείμενό της το σύνολο της πορνείας στη σύγχρονη Ελλάδα.

Εισαγωγή

Αν υπάρχει ένας κοινωνικός χώρος στη σύγχρονη Ελλάδα - και όχι μόνο σ' αυτή - στον οποίο η έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χάνει το νόημά της, είναι ο χώρος της πορνείας αλλοδαπών και παιδιών. Νομίζουμε ότι τα παρακάτω θα στηρίξουν αυτή τη θέση μας.

I. Πρώτη ενότητα: Μία γενική εισαγωγή στην πορνεία στη σύγχρονη Ελλάδα. Ο ρόλος των αλλοδαπών γυναικών¹.

A. Μερικά βασικά μεγέθη

Το 1991 στην Ελλάδα υπήρχαν περίπου 5500 Ελληνίδες και 1500 αλλοδαπές πόρνες. Το 1996, ο αριθμός των Ελληνίδων πορνών έχει μειωθεί - είναι περίπου 4300 - και ο αριθμός των αλλοδαπών πορνών έχει αυξηθεί - είναι περίπου 6100. Εκφρασμένα σε ποσοστά %, τα μεγέθη αυτά δείχνουν μια σημαντική

τάση αναδιάταξης του πορνικού πληθυσμού στη χώρα μας. Ενώ το 1991 η αναλογία των Ελληνίδων προς τις αλλοδαπές πόρνες ήταν περίπου 70 προς 30%, το 1996 η αναλογία έχει αντιστραφεί σε 40 προς 60%. Οι αλλοδαπές πόρνες είναι ήδη κυρίαρχες στην πορνική αγορά².

Συνεπώς, στην πενταετία 1991-96 παρατηρήθηκε μείωση των Ελληνίδων πορνών κατά 22% και μια αύξηση των αλλοδαπών πορνών κατά 387%.

Οι τάσεις τόσο στην πορνική

αγορά όσο και οι στατιστικές τάσεις, βάσει όσων από τα στοιχεία που έχω στη διάθεσή μου έχω προλάβει να εντάξω προς επεξεργασία στον Η/Υ, δείχνουν ότι ως πληθυσμοί οι Ελληνίδες πόρνες κινούνται προς ένα κατώτατο όριο των 2.500 έως και 3.000 (το οποίο και, υπό «κανονικές» συνθήκες, θα φθάσουν πριν το 2000), ενώ οι αλλοδαπές πόρνες μάλλον έχουν φθάσει στα μέγιστά τους όρια κατά το πρώτο δίμηνο του 1996. Το κατά πόσο θα αυξηθούν, ώστε να καλύψουν το κενό των Ελληνίδων ή απλώς θα εντατικοποιηθεί η εκμετάλλευσή τους εξαρτάται από παράγοντες που υπερβαίνουν τα όρια της συγκεκριμένης παρουσίασης. Πάντως, το έτος 2000 μια αναλογία Ελληνίδων προς αλλοδαπές πόρνες της τάξης του 25 προς 75% φαίνεται ως πλέον πιθανή.

1. Για λόγους συντομίας στην παρουσίαση, η πλειονότητα των στοιχείων παρουσιάζεται με τη μορφή της σύγκρισης μεταξύ των ετών 1991 και 1996. Για λόγους απλοποίησης, τα αριθμητικιστικά δεδομένα κατά κανόνα στρογγυλοποιούνται.

2. Για να μη χάνουν και οι λέξεις το νόημά τους, οι εκμεταλλευτές αλλοδαπών πορνών είναι κυρίαρχοι στην πορνική αγορά. Οι αλλοδαπές πόρνες αποτελούν το εμπόρευμα.

B. Η εθνική σύσταση του πληθυσμού των αλλοδαπών πορνών

Κατά τη δεκαετία 1980-90 η μεγάλη πλειοψηφία των αλλοδαπών πορνών ήταν ασιατικής καταγωγής (κυρίως από την Ταϊλάνδη και τις Φιλιππίνες). Όμως, από το 1990 έως το 1992 έλαβε χώρα μια θεαματική αλλαγή. Οι ασιατικής καταγωγής (μαζί με τις αφρικανικής καταγωγής) πόρνες περιορίστηκαν στο 1-2% του αλλοδαπού πορνικού πληθυσμού. Μέσα σε δύο χρόνια η πορνική αγορά κατακλύσθηκε κυρίως από ευρωπαϊκές, στη μεγάλη τους πλειονότητα από την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη. Σήμερα³, οι ανατολικοευρωπαϊκές αποτελούν το 52-53% του αλλοδαπού πορνικού δυναμικού στην Ελλάδα (ως επί το πλείστον ρωσίδες και ουκρανές), οι δε κεντροευρωπαϊκές και βαλκάνιες το 30-32%⁴. Τέλος, οι δυτικοευρωπαϊκές και αμερικανίδες κυμαίνονται στο 5-6%, βρίσκονται δε από πλευράς εκμετάλλευσης και καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους σε πολύ καλύτερη κατάσταση από τις υπόλοιπες, συμπεριλαμβανομένων και των Ελληνίδων.

Γ. Η πορνική αγορά

Σε σύγκριση με το 1991, κατά το πρώτο 8μηνο του 1996 η πορνική αγορά παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 45%.

Οι πορνικές θέσεις αυξήθηκαν κατά 35%, ενώ οι πόρνες που συνωστίζονται σ' αυτές τις θέσεις αυξήθηκαν κατά 75%. Μέχρι στιγμής⁵, εξαιρουμένων των νεοεισερχομένων, ο μέσος χρόνος πορνικής καριέρας των αλλοδαπών πορνών στην Ελλάδα είναι οι 22 μήνες. Οπωσδήποτε όμως, θα εμφανίσει αύξηση και μάλιστα σημαντική.

3. Σεπτέμβριος 1996

4. Ειδικά οι Αλβανίδες αποτελούν το 7 έως 8% του συνόλου. Η παρουσία τους μπορεί να χαρακτηριστεί ως άξια λόγου, αλλά όχι ως σημαντική για την αναδιάρθρωση της πορνείας στη σύγχρονη Ελλάδα.

5. Ιούλιος 1996.

Τιμές αμοιβών

Οι τιμές παροχής πορνικών σεξουαλικών υπηρεσιών παρουσίασαν μια πραγματική (όχι ονομαστική) μείωση κατά 25% (μέσος όρος), προς όφελος της πορνικής πελατείας. Αλλά και οι προαγωγοί αύξησαν τα κέρδη τους κατά την πενταετία 1991-96. Παρατηρείται μια αύξηση της μάζας των κερδών τους περίπου 70%.

Εισοδήματα πορνών

Σ' αυτό το ευρύτερο πλαίσιο, παρατηρούνται σημαντικές εισοδηματικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των πορνών. Ενώ το 1991 η διαφορά στις τιμές πορνικών υπηρεσιών έφθανε το 40 προς 1 μεταξύ των πορνών, το 1996 η διαφορά έχει διευρυνθεί στο 236 προς 1. Οι πόρνες πολυτελείας έχουν απομακρυνθεί πλέον και από πλευράς τιμών από τις πόρνες στις οποίες καταφεύγει κυρίως το λούμπεν προλεταριάτο. Η πορνεία στην Ελλάδα αρχίζει να αντιστοιχεί με αυξανόμενη ακρίβεια στην ευρύτερη κοινωνική διαστρωμάτωση της χώρας. Επίσης, έχει κάνει την εμφάνισή της με σχετική επιτυχία και η εμφάνιση πορνικών ειδικεύσεων αλλά και «μενού» πορνικών σεξουαλικών υπηρεσιών.

Πελατεία

Η πτώση των τιμών αλλά και άλλοι παράγοντες που παράκάμπτονται εδώ συνέβαινε σε μια αντίστοιχη (αλλά, όπως είναι φανερό, όχι και ανάλογη) αύξηση της πορνικής πελατείας. Στο επίπεδο των ατόμων, η πορνική πελατεία παρουσίασε ανάμεσα στο 1991 και τα 1996 αύξηση 60%. Στο επίπεδο της καταφυγής σε πόρνες η αύξηση είναι ακόμα μεγαλύτερη: οι πορνικές σεξουαλικές επαφές αυξήθηκαν κατά 100%⁶.

Αυτή τη στιγμή η τακτική πελατεία των πορνών είναι περίπου 350.000 άνδρες. Υπάρχει βεβαίως και η περι-

6. Ακριβέστερα, με βάση τα μέχρι στιγμής δεδομένα που έχουν τύχει επεξεργασίας, η αύξηση του αριθμού των πορνικών σεξουαλικών επαφών είναι 96%.

στασιακή πελατεία, που πλησιάζει τους 1.200.000 άνδρες⁷.

Προαγωγοί

Αναδιατάξεις παρατηρούνται όμως και στο συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ των προαγωγών. Στην πενταετία 1991-96 τα μεγέθη των προαγωγών άλλαξαν. Οι «μεσαίοι» προαγωγοί τείνουν να εξαφανιστούν ή, έστω, να περιθωριοποιηθούν. Σήμερα κυριαρχούν δύο τύποι προαγωγών:

Ο πρώτος τύπος είναι οι «μεγάλοι» προαγωγοί, που διακινούν δεκάδες (περιστασιακά δε και εκατοντάδες) αλλοδαπών πορνών, είναι ιδιαίτερα εύποροι, έχουν προσωπικό, αισθάνονται σχετικά ασφαλείς και βλέπουν το μέλλον τους ως προαγωγών με σχετική αισιοδοξία.

Ο δεύτερος τύπος είναι οι «μικροί» προαγωγοί, που διακινούν μία ή δύο πόρνες, βρίσκονται μονίμως σε ανάγκη για χρήμα, αισθάνονται απειλητική την παρουσία της αστυνομίας και είναι απαισιόδοξοι για το μέλλον τους συνολικά.

Τα έσοδα των προαγωγών από τη διακίνηση των ενηλίκων αλλοδαπών πορνών κατά το 1996 πρόκειται να ξεπεράσουν τα 70 δισεκατομμύρια δραχμών⁸. Τα κέρδη τους πρόκειται να κυμανθούν γύρω στα 38 δισεκατομμύρια δραχμών.

Η μέση απόδοση κεφαλαίων ενός μεγαλοπροαγωγού από τις ενήλικες αλλοδαπές που εκδίδει φθάνει στο ύψος του 27 προς 1. Δηλαδή, για κάθε εκατομμύριο που επενδύει στην εισαγωγή και εκμετάλλευση

7. Στην πορνική αγορά γυναικών καταφεύγει και μικρός αριθμός γυναικών. Ο αριθμός τους θα είναι γνωστός με αρκετή ακρίβεια το Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους.

8. Αναφέραμαι στα άμεσα κέρδη. Υπάρχουν και έμμεσα κέρδη τόσο των ίδιων των προαγωγών όσο και τρίτων, όπως, για παράδειγμα, ορισμένων ιδιοκτητών νυκτερινών κέντρων διασκέδασης.

αλλοδαπών πορνών, ο προαγωγός θα αποκομίσει 27 εκατομμύρια κέρδος⁹.

Ο νόμος 2331/95 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος είναι ανεπαρκής, για να ελέγξει αποτελεσματικά τα κεφάλαια που βρίσκονται στα χέρια των μεγάλων προαγωγών. Άλλωστε, οι μεγαλοπροαγωγοί - ακριβέστερα, οι νομικοί τους σύμβουλοι - γνωρίζουν το συγκεκριμένο νόμο, αλλά δεν τους απασχολεί ως άξιο λόγου εμπόδιο.

Δ. Δύο συνοπτικά συμπεράσματα

Η πορνεία αποτελεί μία από τις θέσεις έσχατης απαξίας της γυναίκας. Σταδιακά, στη σύγχρονη Ελλάδα οι θέσεις αυτές κατάλαμβάνονται από αλλοδαπές γυναίκες. Οι Ελληνίδες χειραφετούνται ως ένα βαθμό σε βάρος των αλλοδαπών γυναικών.

Συγχρόνως όμως, αν ληφθούν υπόψη τα κεφάλαια που διακινούνται στον πορνικό χώρο και το μέγεθος της πελατείας που καταφεύγει σ' αυτόν για την αγορά σεξουαλικής απόλαυσης, γίνεται φανερό ότι στη σύγχρονη Ελλάδα οι νόμοι της αγοράς οδηγούν σε ένα νέο ισοζύγιο ηθικής μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας. Ένα ισοζύγιο ηθικής σαφώς σε βάρος της γυναίκας.

II. Δεύτερη ενότητα: Μία γενική εισαγωγή στη βία που επικρατεί στους χώρους εκπόρνευσης αλλοδαπών γυναικών

A. Βία, καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκπόρνευση

Είναι υποστηρίξιμο ότι, ακόμα και με τα πλέον αυστηρά κριτήρια προσέγγισης, μόλις ένα 20 έως 23% των αλλοδαπών πορνών στη σύγχρονη Ελλάδα γνώριζε το σκοπό για τον οποίο έρχεται στη χώρα και, συνεπώς, η εκπόρνευσή τους αποτελεί - αμέσως θεωρούμενη - προϊόν ελεύθερης επιλογής. Η πλειονότητα των αλλοδαπών πορνών εντάχθηκε στο χώρο μέσω της χρήσης κάποιας μορφής βίας¹⁰.

Ένα 26 έως 28% των αλλοδαπών πορνών εντάχθηκε στο χώρο της πορνείας μέσω της χρήσης άμεσης και παρατεταμένης ψυχικής ή/και σωματικής βίας. Καμιά από αυτές δεν είχε τη δυνατότητα άρνησης.

Ένα 51 έως 52% των αλλοδαπών πορνών εντάχθηκε στο χώρο της πορνείας μέσω της χρήσης έμμεσης και παρατεταμένης ψυχικής ή/και σωματικής βίας. Με άλλα λόγια, οι γυναίκες αυτές εντάχθηκαν στην

πορνεία, επειδή κάθε άλλη γνωστή εναλλακτική λύση αποδείχθηκε πιο επώδυνη από την εκπόρνευση και, κατά κανόνα, μάταιη.

B. Το καθεστώς βίας στο χώρο της πορνείας

Τουλάχιστον τρεις στις τέσσερις αλλοδαπές πόρνες (περίπου το 75%) βρίσκονται σε ένα μόνιμο και ισχυρό καθεστώς βίας. Ουσιαστικά, δεν υπάρχουν ελεύθερες αλλοδαπές πόρνες.

Λόγοι άσκησης βίας

Η άσκηση βίας στις αλλοδαπές πόρνες οφείλεται σε διάφορους λόγους:

- Πρώτον, αποκλείει κάθε διάθεση εξόδου από τον έλεγχο του προαγωγού.

- Δεύτερον, εξασφαλίζει την τήρηση ενός αυστηρού κώδικα σιωπής. Οι αλλοδαπές πόρνες αποκλείεται να απευθυνθούν στις αρχές ή κάποιον τρίτο και λόγω άγνοιας της γλώσσας και λόγω παράνομης άσκησης του επαγγέλματος. Σ' αυτό βέβαια συμβάλλει εξίσου αποφασιστικά και η στάση των αρχών απέναντί τους.

- Τρίτον, εξασφαλίζει σημαντική αύξηση των κερδών του προαγωγού βελτιώνοντας τόσο πολύ (περισσότεροι πελάτες) όσο και εντατικά (ιδιότροποι πελάτες) την απόδοση της πόρνης.

Κωδικοποίηση της βίας

Στον πορνικό χώρο η βία είναι αυθαίρετη. Είναι επίσης ποικίλη και ποικιλόμορφη. Ο συνδυασμός των δύο ιδιοτήτων μπορεί να δημιουργήσει στον αμύητο ή τον ερασιτέχνη την εντύπωση ότι είναι και τυχαία, ότι εξαρτάται κυρίως από τη διάθεση του προαγωγού. Η εντύπωση αυτή είναι λαθεμένη¹¹. Η βία που ασκούν οι προαγωγοί στις πόρνες είναι κωδικοποιημένη, μπορεί δε να διακριθεί σε τρεις τύπους:

- «Εξαναγκαστική» βία. Είναι η βία που αναφέρεται στην επιβολή ενεργειών στην πόρνη (βία του «τί να κάνουν»). Οι πλέον συνηθισμένες μορφές εξαναγκαστικής βίας είναι ο εκβιασμός (πχ., κατάδοση στις αρχές), ο αποκλεισμός ικανοποίησης βασικών σωματικών αναγκών κ.λπ.

- «Τιμωρητική» βία. Είναι η βία που ασκείται για να τιμωρήσει αποπήματα, δηλαδή ενέργειες στις οποίες η πόρνη δεν έπρεπε να κάνει, με πιο συνηθισμένες μορφές τον ξυλοδαρμό, την καταστροφή προσωπικών αντικειμένων και την κατακράτηση χρημάτων.

- «Αποτρεπτική» (ή «προειδοποιητική») βία. Είναι η βία του «τί να μην κάνουν», η βία που ασκείται με σκοπό να προλάβει πιθανά αποπήματα εκ

9. Η μέση απόδοση κεφαλαίων από την έκδοση ενηλίκων Ελληνίδων φθάνει στο 11 προς 1. Αν δεν υπάρξει κάποια παρέμβαση, μέχρι να γεφυρωθεί η διαφορά με τις αλλοδαπές το σημερινό καθεστώς εντατικής βίας και εκμετάλλευσης θα παραμείνει αναλλοίωτο.

10. Αναφέρομαι στις ενήλικες αλλοδαπές πόρνες. Στην περίπτωση των ανηλίκων δεν νομίζω ότι τίθεται θέμα ως προς το ελεύθερο της επιλογής τους.

11. Η ανεξαρτησία βία ισχύει μόνο στις περιπτώσεις μικροπροαγωγών που εκμεταλλεύονται μία ή δύο πόρνες, βρίσκονται σε μόνιμο καθεστώς έντασης και σε μόνιμη ανάγκη για χρήματα.

μέρους της πόρνης. Βασική μορφή αποτρεπτικής βίας είναι η απειλή.

Αυτοί οι τύποι βίας συχνά εμφανίζονται σε διάφορους συνδυασμούς, σε διάφορες «δοσολογίες», ανάλογα με το συγκεκριμένο απόπτημα της πόρνης ή της γυναίκας προς εκπόρνευση. Πάντως, η βία στον πορνικό χώρο είναι ιεραρχημένη σε μία πυραμίδα, όπου στην κορυφή της βρίσκεται η δολοφονία, στη βάση της ο εξευτελισμός¹², και οι άλλες μορφές βίας είναι διατεταγμένες κάπου ανάμεσα.

Η βία των μεγάλων προαγωγών

Οι μεγάλοι προαγωγοί αποφεύγουν τη συχνή προσφυγή στη σωματική βία. Τους είναι περιττή αλλά και αντιοικονομική¹³. Στηρίζονται κυρίως στο γεγονός ότι μπορούν να επιτύχουν υψηλές συναρτήσεις αποπτηματος-τιμωρίας στη σχέση τους με την πόρνη.

Με βάση τα μέχρι στιγμής επεξεργασμένα δεδομένα¹⁴, το 60% των αποπτημάτων των αλλοδαπών πορνών εντοπίζεται από τους προαγωγούς¹⁵. Σ' αυτό το πλαίσιο, η προσφυγή στη σωματική βία χάνει μεγάλο μέρος της πρακτικής σημασίας της. Αντικαθίσταται με επιτυχία από την αποτελεσματική απειλή βίας. Με μέσο ποσοστό αποτελεσματικής απειλής βίας των προαγωγών στις ενήλικες αλλοδαπές πόρνες το 60%,

ο πορνικός χώρος που ελέγχεται από τους προαγωγούς έχει υψηλή απόδοση αποπτηματος-τιμωρίας. Η τιμωρία αιωρείται ως βεβαιότητα και ο χώρος του ιδιωτικού συρρικνώνεται. Το τμήμα της πορνείας που ελέγχεται από τους μεγάλους προαγωγούς χαρακτηρίζεται από μία αυξανόμενη «πανοπτικότητα».

Χάρη σ' αυτή την «πανοπτικότητα», η πόρνη (αλλά και η προς εκπόρνευση) γνωρίζει ότι τουλάχιστον μία στις δύο φορές που θα παραβιάσει την κωδικοποιημένη θέληση του προαγωγού και θα αποπτησει, θα εντοπισθεί και θα τιμωρηθεί. Συνεπώς, αποφεύγει κάθε ενέργεια προς αυτή την κατεύθυνση, με αποτέλεσμα η βία να χάνεται από το προσκήνιο, και, κατ' αυτό τον τρόπο, ουσιαστικά να ισχυροποιείται.

Σε μερικά χρόνια, ίσως και μέσα στην επόμενη πενταετία, η πορνική επιχείρηση θα έχει αναπτύξει τα χαρακτηριστικά κάθε επιχείρησης που αποσκοπεί στο κέρδος, ο προαγωγός θα έχει μετεξελιχθεί σε μάνατζερ, η πόρνη σε εργαζόμενη και η αρχική βία, η βία της πρωταρχικής συσσώρευσης, θα θεωρείται πλέον παρελθόν. Όλα θα είναι εύτακτα και νομότυπα, θα πληρούν τις προϋποθέσεις του τυπικού δικαίου.

Γ. Ορισμένοι λόγοι παραμονής των αλλοδαπών πορνών στο καθεστώς βίας των προαγωγών

Ένα σημαντικό ερώτημα που πρέπει να τύχει μιας πρώτης απάντησης είναι το γιατί οι αλλοδαπές πόρνες ανέχονται το καθεστώς βίας των προαγωγών και παραμένουν στα πλαίσιά του.

Πορισμός περισσότερων χρημάτων

Καταρχήν, περίπου η μια στις πέντε από τις αλλοδαπές πόρνες εκτιμά ότι αποτελεί την καλύτερη εναλλακτική λύση που διαθέτει στη ζωή της. Συγκριτικά με τις υπόλοιπες εναλλακτικές λύσεις, της παρέχει τη δυνατότητα για περισσότερα χρήματα που επιτρέπουν την ικανοποίηση αυξημένων καταναλωτικών αναγκών (επιθυμία χρήματος) ή τη στήριξη εξαρτημένων από αυτήν ατόμων (ανάγκη χρήματος) ή την αγορά ναρκωτικών (τεχνητή ανάγκη χρήματος). Συνεπώς, σ' αυτή την κατηγορία συ-

ναντώνται άτομα ριζικά διαφορετικά μεταξύ τους: η καταναλωτική γυναίκα, η γυναίκα με αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις και η τοξικομανής¹⁶.

Περισσότερες από τις μισές αλλοδαπές πόρνες της ειδικής αυτής κατηγορίας έχουν αναθεωρήσει τις αρχικές τους απόψεις και έχουν επιχειρήσει (ή έχουν σκεφθεί οργανωμένα και συστηματικά) να «αποδράσουν». Η «απόδραση» όμως από τον πορνικό χώρο υπερβαίνει τις ατομικές δυνατότητες και δεν υπάρχει φορέας που να παρέχει έστω και ηθική στήριξη στην προσπάθεια.

Η βουλευτική αδράνεια

Κατά δεύτερο λόγο, η μεγάλη πλειονότητα των αλλοδαπών πορνών χαρακτηρίζεται από βουλευτική αδράνεια. Η βουλευτική αδράνεια αποτελεί μια ειδική σύνθεση, πρώτον φόβου, ρουτίνας και σωματικής και ψυχικής εξάντλησης, δεύτερον ενός αισθήματος ματαιότητας και γενίκευσης ότι «παντού τα ίδια είναι» και τρίτον ενός άγνωστου κοινωνικού περιβάλλοντος που εκλαμβάνεται (όχι άδικα) ως εχθρικό.

Μία έρευνα-αστραπή έλαβε χώρα το Σεπτέμβριο 1996, με δείγμα 130 ενήλικες αλλοδαπές πόρνες. Εστίασθηκε στο ζήτημα της βουλευτικής αδράνειας, είχε δε ως ειδικό αντικείμενο την αίσθηση χώρου και χρόνου των αλλοδαπών πορνών στη σύγχρονη Αθήνα. Η συγκεκριμένη έρευνα έδωσε τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Ός προς το χώρο, μόνο το 27% των αλλοδαπών πορνών γνώριζαν τη στιγμή που ρωτήθηκαν σε ποιο σημείο της Αθήνας βρίσκονται ακριβώς. Το 41% γνώριζε μόνο κατά προσέγγιση (για παράδειγμα, ότι είναι στο Κουκάκι), ενώ το 32% δεν γνώριζε καθόλου πού βρίσκεται στην Αθήνα.

16. Το ζήτημα αυτό προσεγγίζεται πληρέστερα από αξιακή πλευρά στη μελέτη μου *Παραβατικά και μη-παραβατικά άτομα. Αξιακές Συγκρίσεις*. Έρευνα με βάση το *Portrait de la Clientèle Correctionnelle du Québec*. Η μελέτη αυτή πρόκειται να εκδοθεί πιθανότατα εντός του 1996 από το Πάντειο Πανεπιστήμιο. Ο καθ. Ιάκωβος Φαρσεδάκης ενθεόρουνε την προσπάθεια στα πρώτα της βήματα και ο καθ. Αντώνης Μαργάνας είναι παρών σε όλες τις θετικές της πλευρές.

12. Ο εξευτελισμός με την έννοια του H. Garfinkel, δηλαδή ως επιτυχημένο τελετουργικό υποβάθμισης της συνολικής καυτότητας της γυναίκας, ως βαθύτερης πορνοποίησης της. Η πόρνη υφίσταται αναρίθμητους εξευτελισμούς κάθε μέρα από τον προαγωγό. Πάντως, το κύριο μέσο εξευτελισμού της είναι ο πελάτης.

13. Ένας ξυλοδαρμός, για παράδειγμα, μπορεί να βγάλει την πόρνη για μέρες από την πορνική αγορά. Συνεπώς, είναι κερδοφόρο το να ασκείται με μέτρο.

14. Στο ειδικό ζήτημα, η εισαγωγή στοιχείων προς ηλεκτρονική επεξεργασία βρίσκεται ακόμα στο Μάιο 1996. Τα στοιχεία που έχουν αντληθεί στους επόμενους μήνες δεν έχουν εισαχθεί προς επεξεργασία.

15. Τα μέχρι στιγμής επεξεργασμένα δεδομένα δίνουν, μεταξύ άλλων, ένα 63% εντοπισμού των περιπτώσεων απόκρυψης χρημάτων από μέρους της πόρνης, ένα 55% εντοπισμού μειωμένης απόδοσης της πόρνης και ένα 94% άρνησης πελάτη.

Ως προς το χρόνο:

- Το 81% γνώριζαν τί ώρα είναι (τη στιγμή που ρωτήθηκαν) με ακρίβεια τουλάχιστον μισής ώρας. Το 12% γνώριζε τι ώρα είναι με σχετική ακρίβεια περίπου μιας ώρας, ενώ ένα 7% γνώριζε μόνο ότι είναι πρωί ή μεση-

μέρι ή απόγευμα ή βράδυ.

- Το 33% δεν γνώριζε τί μέρα είναι¹⁷.

- Το 56% δεν γνώριζε την ημερομηνία¹⁸.

- Το 10% δεν γνώριζε το μήνα¹⁹.

- Τέλος, ένα 4% δεν γνώριζε ούτε καν το τρέχον έτος²⁰.

Συμπερασματικά, μπορεί να λεχθεί με βεβαιότητα ότι ένα 36% των αλλοδαπών πορνών χαρακτηρίζεται από σαφή απώλεια της αίσθησης χώρου και χρόνου, σαφή απώλεια της αίσθησης της ευρύτερης κοινωνικής πραγματικότητας στην οποία είναι ενταγμένες²¹.

III. Τρίτη ενότητα. Αστυνομία και πορνεία αλλοδαπών

Ιδωμένη από μian ουδέτερη οπτική που δεν ενδιαφέρεται να διαβάλλει αλλά ούτε και να νομιμοποιήσει, η παρουσία της Αστυνομίας στο χώρο της πορνείας αλλοδαπών χαρακτηρίζεται από καταχρήσεις εξουσίας και χαμηλή απόδοση. Στο συγκεκριμένο κοινωνικό χώρο, η Αστυνομία εμφανίζεται συμβιβασμένη με το έγκλημα, σαν να είναι ανίκανη ή αδιάφορη απέναντι στο φαινόμενο. Πρόκειται ουσιαστικά για μια συμβατική Αστυνομία, μια Αστυνομία της ελάχιστης προσπάθειας και της τήρησης των προσχημάτων²².

A. Η Αστυνομία στο σημείο επαφής της με την πορνεία αλλοδαπών

Στην κλίμακα της καθημερινής επαφής τους με την πορνεία ενηλίκων αλλοδαπών γυναικών, τα αστυνομικά όργανα χαρακτηρίζονται από ορισμένες συμπεριφορές, στάσεις και νοοτροπίες που μπορούν να δια-

κριθούν σχηματικά σε δύο ευρύτερες κατηγορίες: τις «κανονικές» και τις «συχνές»²³.

Στις συμπεριφορές, στάσεις και νοοτροπίες που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «κανονικές» προς τις αλλοδαπές πόρνες, περιλαμβάνονται το χυδαίο υβρεολόγιο, ο αναίτιος ή υπερβολικός ξυλοδαρμός και η επιλεκτική αυθαιρεσία ή σύλληψη.

Στις συμπεριφορές, στάσεις και νοοτροπίες που μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «συχνές», ή, έστω, κατά πολύ συχνότερες του αναμενόμενου, περιλαμβάνονται ο χρηματισμός, από προαγωγούς και πόρνες, ο εξαναγκασμός πορνών για παράδοση χρημάτων, ο εξαναγκασμός πορνών σε βίαιη και επώδυνη σεξουαλική επαφή, η μίσθωσή αστυνομικού από προαγωγούς για εκτέλεση ενεργειών που «απαιτούν στολή». Μια συμπεριφορά που αξίζει να ξεχωριστεί από τις άλλες έχει να κάνει με την ανδριστικοσαδιστική ιδιοτροπία ορισμένων αστυνομικών να χτυπάνε τις πόρνες στο στήθος²⁴.

Σ' αυτό το πλαίσιο δεν προκαλεί εντύπωση το συνηθισμένο στον πορ-

νικό χώρο γεγονός να προσφεύγουν οι πόρνες με τη θέλησή τους και να ζητούν προστασία από μέρους των προαγωγών. Με την εξαίρεση περιπτώσεων άγνοιας λόγω πρόσφατης αλλαγής του status της πόρνης, η στάση των εν λόγω αστυνομικών οργάνων απέναντι στις πόρνες σε καθεστώς διαχείρισης από μεγαλοπροαγωγό είναι ιδιαίτερα διακριτική και προσεκτική, γεγονός ενδεικτικό του ότι γνωρίζουν ποιες είναι «ελεύθερες» και ποιες είναι «διαχειριζόμενες».

B. Τα επίσημα στοιχεία της Αστυνομίας

Με βάση τα στοιχεία της Αστυνομίας²⁵, κατά την περίοδο 1991-95 μετακλήθηκαν ως καλλιτέχνιδες κ.λπ στην Ελλάδα 13.677 αλλοδαπές. Από αυτές συνελήφθησαν για πορνεία οι 1.277. Μάλιστα, η Αστυνομία εντοπίζει μια μείωση των μετακλήσεων αλλοδαπών «καλλιτέχνιδων» - πορνών από 4.120 το 1992 σε 2.021 το 1995.

Εάν με τα στοιχεία αυτά υπονοείται ότι το φαινόμενο της εκμετάλλευσης ενηλίκων αλλοδαπών πορνών στην Ελλάδα μειώνεται ή άρχισε να ελέγχεται, τα στοιχεία - χωρίς να είναι ψευδή - είναι σαφώς ανακριβή, αποδίδοντας μια παραμορφωμένη εικόνα της πραγματικότητας. Και αυτό γιατί στα στοιχεία αυτά δεν περιλαμβάνεται ο κεντρικός πυρήνας των αλλοδαπών γυναικών που είναι αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης στη σύγχρονη Ελλάδα, δηλα-

17. Μάλιστα, αρκετές απ' αυτές θεώρησαν το ερώτημα χωρίς νόημα, δεν απέδωσαν στο να γνωρίζουν τί μέρα είναι κάποια σημασία.

18. Παρουσιάστηκαν αποκλίσεις ως προς την ακριβή ημερομηνία έως και 8 ημερών.

19. Παρουσιάστηκαν αποκλίσεις έως και δύο μηνών.

20. Οι συγκεκριμένες κοπέλλες απάντησαν ερωτηματικά. Για παράδειγμα, «95 έχουμε, 96, 94; Κάπου εκεί».

21. Η έρευνα παρουσίασε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Γι' αυτό το λόγο βελτιώθηκε, διευρύνθηκε και συνεχίζεται.

22. Για μια μάλλον διαφορετική συνολική εικόνα της Αστυνομίας βλ. X. A. Ζιανίκα, *Η Αστυνομία σήμερα*, Αθήνα, 1990.

23. Ως «κανονικές» δεν ορίζονται οι συμπεριφορές που τηρούν τους κανόνες συμπεριφοράς οι οποίοι προβλέπονται από την Αστυνομία ως Αρχή, αλλά οι συμπεριφορές που παρουσιάζουν μια άτυπη κανονικότητα με υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας («highly anticipated informal regularity») στο επίπεδο της καθημερινής πρακτικής.

24. Συνηθισμένα θύματα των συγκεκριμένων αστυνομικών οργάνων είναι οι παράνομες αλλοδαπές πόρνες που δεν απολαμβάνουν την προστασία σωματέμπορου. Ουσιαστικά, οι αστυνομικοί που εκδηλώνουν αυτή τη συμπεριφορά είναι ένστολοι ψυχασθενείς.

25. Για τα οποία είμαι υπόχρεος στην καθ. Αλίκη Μαραγκοπούλου, Πρόεδρο του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

δή οι πορνες που βρίσκονται στην Ελλάδα παράνομα - είτε επειδή πέρασαν κρυφά τα σύνορα είτε επειδή μπήκαν μόνιμα στη χώρα ως δήθεν "τουρίστριες" και, στη συνέχεια, παρέμειναν παράνομα - και οι οποίες ξεπερνούν το 25% του συνόλου²⁶.

Η πραγματικότητα στη διακίνηση και εκμετάλλευση αλλοδαπών γυναικών είναι μάλλον διαφορετική.

Κατά τα έτη 1991 και 1992, με την έκρηξη προσφοράς γυναικών υψηλής πορνικής ποιότητας σε χαμηλές τιμές, επικράτησε στην Ελλάδα μια ευρεία σύγχυση στην πορνική αγορά. Οι προαγωγοί δεν γνώριζαν πόσες αλλοδαπές πόρνες ή γυναίκες προς εκπόρνευση θέλουν, για ποια συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα, σε ποιες τιμές κ.ο.κ. Άρχισε μια μαζική είσοδος γυναικών με πολλούς τρόπους, νόμιμους - μέρος των οποίων εντοπίζει η Αστυνομία στα στοιχεία της - και παράνομους.

Από τα τέλη του 1995 όμως η σύγχυση αυτή έχει ουσιαστικά πάψει να υπάρχει και οι σπασμωδικές ενέργει-

ες περιπετούν. Η πορνική αγορά είναι οργανωμένη και δικτυωμένη σε διευρωπαϊκή κλίμακα. Επίσης, ο μέσος όρος παραμονής της αλλοδαπής πόρνης στην Ελλάδα βρίσκεται ήδη στους 22 μήνες και με συνεχείς τάσεις ανόδου. Συνεπώς, δεν υπάρχει υψηλή ανάγκη συνεχούς ανανέωσης των γυναικών στην πορνική αγορά. Τέλος, οι παράνομες αλλοδαπές έχουν σταθεροποιηθεί σε υψηλά, επίπεδα, είναι φτηνότερες και υπόκεινται πολύ ευκολότερα από τις νομότυπα μετακαλούμενες ως καλλιτέχνιδες σε πιέσεις και εκβιασμούς κάθε είδους. Αυτοί είναι, σε γενικές γραμμές, οι λόγοι για τους οποίους παρατηρείται μια πτώση στις μετακλήσεις αλλοδαπών γυναικών δήθεν «καλλιτεχνιδών». Είναι σαφές ότι η δραστηριότητα της Αστυνομίας δεν έχει σχέση με τις διακυμάνσεις του αριθμού των αλλοδαπών γυναικών στην πορνική αγορά της Ελλάδας²⁷.

Ουσιαστικά, με βάση τα επίσημα στοιχεία, ο προσεκτικός αναγνώστης διαπιστώνει ότι το μέσο ποσοστό

(θετικής) αποτελεσματικής παρέμβασης της Αστυνομίας στην περίπτωση των νομότυπα μετακαλούμενων αλλοδαπών πορνών και προς εκπόρνευση γυναικών είναι μόλις 9,3%. Μάλιστα, αν ληφθεί υπόψη το σύνολο των αλλοδαπών πορνών στην Ελλάδα, το ποσοστό (θετικής) αποτελεσματικής παρέμβασης της Αστυνομίας μόλις ξεπερνά το 6,5%. Ας κρίνει ο αναγνώστης το κατά πόσον η δραστηριότητα της Αστυνομίας στον συγκεκριμένο εγκληματικό χώρο είναι αποτελεσματική. Κατόπιν, ας συμπεριλάβει στη συνολική του εκτίμηση και τη συμπεριφορά μερίδας των αστυνομικών οργάνων απέναντι στις αλλοδαπές γυναίκες.

* Ο Γρηγόρης Λάζος είναι Διδάκτορας Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

26. Πιθανότατα ξεπερνούν και το 30% του συνόλου των ενηλίκων αλλοδαπών πορνών. (Με την ολοκλήρωσή της, τον Απρίλιο του 1997, η έρευνα θα έχει επιτύχει την ακριβέστερη δυνατή προσέγγιση του ποσοστού των παμνατόμων αλλοδαπών πορνών στην Ελλάδα.)

27. Μέχρι στιγμής τουλάχιστον, η δραστηριότητα της Αστυνομίας περιορίζεται πρώτον στο να επιδρά στις διακυμάνσεις των τιμών στην πορνική αγορά, δεύτερον στο να αποσυμφορεί την αγορά από τα περισσεύματα γυναικών, τρίτον στο να ρυθμίζει την χωροταξική

κατανομή της πορνείας στο λεκανοπέδιο Αττικής και τέταρτον στο να καθιστά την παρουσία της ανεκτά διακριτική στο μέσο πολίτη-πελάτη.